

*Kovács Erika:*¹

Angyalok a Szentírásban

Angels in the Holy Bible. The present study is concerned with angels, which topic is very interesting and various raising a lot of questions. Nonetheless, there are only a few people engaged with this topic and there are even nowadays a lot of unanswered questions. That's why we tried to give an answer to the origin of the angels, to their name and description in the light of the Holy Bible and what kind of role they have in God's work.

The first part of the study investigates the etymology of the angels in the Old and New Testament. Later we are getting an answer relating to the origin of the angels, investigating in different parts in the Bible. Then we speak about the names and the description of the angels dispersing those illusions, which so many people think relating to their person or appearance.

Keywords: angel, etymology, origin, name, description

Vannak-e angyalok? Westermann szerint helytelen ez a kérdés, ha Isten követei iránt érdeklődünk. A kérdés az, hogy küld-e Isten követeket hozzánk, emberekhez a földre? Erre a kérdésre a válasz pedig igen, hiszen erről tanúskodnak a Szentírásban mindazok, akikhez eljöttek!²

A Szentírás hiteles betekintést nyújt a „mennyei világba”. Isten mennyei világának a lényei az angyalok, akiket a Szentírás háromszáznyolcvankilenc helyen említ. Az Ószövetség 213, az Újszövetség pedig 176 helyen említi őket. Arra a kérdésre, hogy miért kell többet tudnunk az angyalokról, gondolom elegendő érv az, hogy Isten Igéje beszél róluk. Mindkét szövetség rámutat arra, hogy miért is fontos az angyalok személye, küldetése, akikkel a Szentírásban lépten-nyomon találkozunk.

Az angyalok bibliai megjelenítése érdekes és sokrétű. Bár a kor embere talán nem szentel elég figyelmet ennek a témának, mégis Isten angyalai fontos szerepet töltenek be abban, amit Isten üzeni akar nekünk általuk. Ő jónak látta azt, hogy korlátok közé zárja

¹ Kovács Erika, vallástanár – szociális munkás, a Szatmárnémeti Kölcsey Ferenc Főgimnázium címzetes tanára, 2013-tól a BBTE Református Tanárképző Kar Ökumene Doktori Iskola hallgatója. Email: erikafreedom@yahoo.com.

² Claus WESTERMANN: *Isten angyalainak nincs szárnyuk*. Kálvin János Kiadó, Budapest, 2000. 16.

azt, amit tudhatunk az angyalokról, azokról a lényekről, akiknek betöltött szerepe része a megváltásnak.

Az angyalok Isten követői, és ahogy Claus Westermann mondja: „Ahol véget érnek Istenről alkotott fogalmaink, ott kezdődnek az angyali üzenetek.”³

A teológusok nem sokat foglalkoztak az „angyalok” témájával, ennek oka az lehet, hogy mindig sok babona társult e mennyei lényeket illető emberi felfogáshoz, ami az angyalok torz megjelenítéséhez vezetett. Az angyalok létezését azonban nem zárhatjuk ki, mivel a Szentírás világosan beszél róluk. Úgy beszél róluk, mint közbenjáró lényekről, és ezért behatóan foglalkoznunk kell velük.

Ma sokan vannak olyanok, még a keresztyén teológusok között is, akik nem hisznek az angyalok létezésében. Mások pedig túlhangsúlyozzák az angyalok szerepét, és belesznek abba a hibába, mint a Zsidókhoz írt levél címzettjei, akik különös tiszteletben részesítették a „szolgáló lelkeket”. Mindenekelőtt az ún. „felvilágosult” korok nem akarnak tudni semmit sem az angyalokról. Másfelől léteztek olyan korok is, amelyekben az angyalokról szóló spekulációk és „angyaltanok” egészségtelenül túlsúlyba kerültek.

„Létezésüket nem vonhatjuk kétségbe azon a címen, hogy nem láttunk angyalt... a tagadó ítéletet csak akkor mondhatnánk ki, ha már a világ teljessége tapasztalatunk tárgya volna.”⁴ – mondja Török István. Ezekről a lényekről tehát szólnunk kell, meg kell ismerünk szerepüket, küldetésüket.

Az angyalok létezéséről maga Jézus is beszélt. Nem érthetünk tehát egyet azzal a nézettel, hogy az angyalok csupán az ókori ember mitologikus világképéből adódóan kerültek bele a Szentírásba.

Az Újszövetség tartózkodóbban beszél az angyalokról, mint az Ószövetség, mert Jézus személye háttérbe szorította őket, mivel nem volt szükség „követre”, hiszen Isten maga jelent meg földi testben és helyreállította a megtört szövetséget. Az ApCsel és a páli levelek szintén beszélnek az angyalokról, de a legtöbb „angyal-jelenéssel” mégis a Jelenések könyvében találkozunk, ahol az angyalok, mint Isten küldöttei, beteljesítik a végidők eseményeit.

Az angyalokról csak akkor beszélhetünk, ha ugyanakkor merünk Istenről is beszélni, hiszen az angyalok teljes mértékben Isten felé forduló mennyei lények.

Bár a Szentírás szükségzavúán, sokszor homályosan beszél az angyalokról, mégis tájékoztatást kapunk eredetükről, személyükről, szolgálatukról.

Isten mennyei világa számunkra nem látható, mert homályos e tudás előttünk. Mégis Isten a mában is üzen, azt hogy miként, az az Ő dolga. Ezért nem hagyhatjuk figyelmen kívül az angyalokat, akik által ma is üzenhet számunkra. Isten Jézusban megváltotta népét, ígéreteit általa beteljesítette, és üzeneteit a mában is közvetíti számunkra az ő küldöttei által.

³ Claus WESTERMANN: i.m. 9.

⁴ Dr. TÖRÖK István: *Dogmatika*. Free University Press, Amsterdam, 1985, 221.

1. Etimológiai megközelítés

Istent láthatatlan teremtmények veszik körül, akik az ő udvartartatásának részei (Jób 1,6 és a Zsolt 82,1), és bejárásuk van a mennyei tanácsba. Ezek a mennyei lények: az angyalok, kerubok, szeráfok.

A kerubok és szeráfok személyéről, szolgálatáról keveset beszél a Szentírás, ellenben az angyalokról sokkal többet megtudhatunk, mivel az angyalokról szóló tudósítások sokkal részletesebbek, mint a szeráfokról vagy a kerubokról szólóak.

Ezek a mennyei lények a teremtés tanúi (Jób 38,7), de mint teremtett lények ők sem hibátlanok: „Ímé az ő szolgálóiban sem bízhatik és az ő angyalaiban is talál hibát” (Jób 4,18; 15,15). Isten az angyalokat közvetítő feladattal bízta meg (Zak 1,9; 2,2 Ez 40,3), viszont „az Ószövetségben az angyalokkal szemben a kerubok és szeráfok nem mint embernek címzett hírhözök jelennek meg.”⁵

Molnár János szerint ezek a lények isteni tulajdonságokkal vannak felruházva, ÉL tulajdonsággal rendelkeznek. Az ÉL tulajdonságok olyan mennyei tulajdonságok, isteni jellemvonások, természeti és alkati adottságok, amelyekkel az ember nem rendelkezik. Ezek a mennyei lények köztes lények, akik nem azonosak az emberrel, de nem azonosak Istennel sem. A Zsolt 8,6 szerint ezeket a lényeket az embertől csak kevés választja el „Hiszen kevésel tetted őt kisebbé az Istennél, és dicsóséggel és tisztességgel megkoronáztad őt!” (Zsolt 8,6). Az embertől csupán M°AT = kevés választja el őket, s ez a láthatatlan teremtmények ÉL természete.⁶

„A Jahvét körülvevő mennyei udvart az Ószövetség ÉDÁH-nak és QÁHÁL-nak nevezi. Mindkét fogalom gyülekezetet jelent (Zsolt 82,2,6). Ennek a mennyei gyülekezetnek vezetője, a tanácsnak ülnöke maga Jahve (Zsolt 82,2). Az ÉL-természetű tanács-tagok az ő alárendeltjei.”⁷

1.1. Az angyalok etimológiai megközelítése az Ószövetségben

Az angyalok a zsidó, a zoroasztriánus (perzsa), valamint a keresztény és az iszlám hitvilágban is megjelennek, de vannak előzményei a pogány hitekben is.

Az angyalok, mint mennyei lények, Isten parancsát közvetítik az embereknek, oltalmazzák az egyént és a népet.

⁵ *Religion in Geschichte und Gegenwart*. Band II., Mahr Siebeck Verlag, Tübingen, 1999. 1279.

⁶ MOLNÁR János: *Zakariás próféta könyvének magyarázata*. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár, 1998. 205.

⁷ MOLNÁR János: i.m. 205.

Az angyal héber és arám megnevezése a מַלְאָךְ, amely magyarul „követet, küldöttet, hírnököt, hírvivőt,” jelent. Az Ószövetségben ez a kifejezés 213 alkalommal fordul elő.

A LXX a profán görögben csak a „küldött” értelemben használatos αγγελος szóval adta vissza a héber מַלְאָךְ küldött szót, amely elsősorban úgy élt, mint „Isten küldötte” (מַלְאָךְ יְהוָה).

Molnár János az angyal ószövetségi etimológiáját a következőképpen foglalja össze:

Az „angyal” héber neve MAL°AK (מַלְאָךְ). A szó a LÁ AK (לֵא) = elrendelni, küldeni igéből származik. A név etimológiáját kapcsolatba hozhatjuk a héber HÁLAK (חָלַק) = járnai igével is.

A LXX „ángelosz”-nak (αγγελος) fordítja a kifejezést. Ennek jelentése követ, küldött. Innen származik a magyar „angyal” szavunk.

Mivel az Ószövetség „angyalnak” nevezi mind a mennyei követeket, mind a különböző személyek, hadvezérek, királyok követeit, ezért a Vulgata a félreértés elkerülése végett kétféleképpen fordítja a kifejezést: „nuncius” – ha emberi követről van szó, és „angelus” – ha mennyei követről beszél.

De az angyal szó jelentését nemcsak a szó etimológiájából, hanem az angyal cselekedetét kifejező igékből is láthatjuk: SÁLACH (שָׁלַח) = küldeni, BÓ’ (בֹּא) = menni, jönni, JÁRAD (יָרַד) = leszállni, QÁRÁ (קָרָא) = hívni, nevezni, kiáltani, NÁGAD (נָגַד) = hírt hozni, továbbítani.

Fontos megemlítenünk, hogy az Ószövetség a mennyei lényeken kívül a prófétákat is angyalnak nevezi, pl. Aggeus prófétát (Agg 1,13) és Malakiást (Mal 1,1). „A próféta neve Malakiás, arra enged következtetni, hogy Isten elhívott és hivatalos szószólója (Mal 1,1; 3,1).”⁸ Ézs 44,26-ban az angyal a prófétákat jelenti, Ez 30,9-ben a próféták politikai küldötteként angyali szerepet töltenek be.

A Szentírás a papokat két helyen nevezi Isten angyalának. Azért nevezi a papot vagy prófétát az Ószövetség Isten angyalának, mert küldetésük, szolgálatuk angyali szerepvállalás. Mal 2,7-ben Lévi maga az angyal, a mindenkori szolgálatban levő pap, aki mint angyal, szájában hordja a Tórárt, Jahve kijelentését. Préd 5,6 azt a papot nevezi angyalnak, aki előtt a templomban Izrael fiai fogadalmat tettek. Itt az angyal megnevezés a fogadalom megtartására kötelez. A legtöbb előfordulási helyen azonban az angyal mennyei lényt jelent.⁹

Több helyen azonban nem lehet különbséget tenni Isten és az angyal között, mivel a beszélő és cselekvő egyszer Jahve, egyszer az angyal, aki tulajdonképpen egy és ugyanaz

⁸ Religion in Geschichte und Gegenwart, Band II., uo. 1279.

⁹ MOLNÁR János: i.m. 212–213.

a személy. „Az angyal személye és fontossága abban áll, hogy ő maga Isten kijelentett orgánuma, amely tükrözi Jahve kegyelmét Izrael népének, az angyal a megtestesült segítség Izrael számára.”¹⁰

Molnár János szerint az Ószövetség sehol nem törekszik valamilyen angyaltan paragrafuszerű megfogalmazására. A kérdés az, hogy Isten népe hogyan látta az angyalokat a maga Jahve-kapcsolatában. Gerhard von Rad szerint az angyal nem egyszerűen követ, hanem Isten Izraellel szembeni különös kegyelmi magatartásának orgánuma. Az angyal Jahve személlyé lett segítése Izrael számára. Az ószövetségi angyalképnek és angyalhitnek a summáját a Zsid 1,14 fogalmazza meg a legpontosabban: az angyalok szolgáló lelkek, elküldve szolgálatra azokért, akik örökölni fogják az üdvösséget.”¹¹

A Bibliai fogalmi szókönyv a következőképpen beszél az angyal etimológiájáról:

A *MaL áK* (מַלְאָכִים) főnév 213-szor jelenik meg az Ószövetségben, melynek jelentése „hírnök, követ”. A követ ember-emberközti kapcsolatban az, akit egyes személyek vagy egy közösség megbíz, hogy érdekeiben egyeseknél eljárjon. A követ megbízatása nagyon sokrétű lehet, akit általában azért küldenek, hogy hírt, üzenetet vigyen a címzettnek (1Sám 11,3). Az üzenet tartalma lehet jelentés, híradás, felhívás, kérés vagy parancs. A követek által közvetített üzenetnek jelentősége van a nemzetközi, politikai életben. A követek szoros kapcsolatban vannak megbízójukkal, felhatalmazást nyernek, hogy küldőjük nevében beszéljenek vagy cselekedjenek.

Az Isten–ember kapcsolatban az „*Úr angyala*” 58-szor és „*Isten angyala*” (אֱלֹהִים מַלְאָכִים) kifejezés 11-szer fordul elő. Feladata lehet: üzenet közvetítése (1Móz 16,9; Bír 6,11), valamilyen cselekvés (1Móz 24,7). Az Úr Angyalának megjelenése, szava, segítése általában valamilyen veszedelemből, nyomorúságból való menekülést jelent vagy ígér. Ő az, aki valóságos szabadulást, segítséget nyújt a rászorulóknak. Az Úr angyala csak egy esetben fordul Izrael ellen, amikor Dávid népszámlálása miatt bünteti az ország lakosait (2Sám 24,16). Az Úr angyala maga Jahve megjelenési formája.”¹²

1. 2. Az angyalok etimológiai megközelítése az Újszövetségben

A magyar nyelv „*angyal*” szava a görög αγγελος, követ szó elmagyarosított alakja. Hivatali és nem személynév. Görögül az αγγελος, latinul az *angelus* kifejezés „*hírnököt*” jelent. „Az angyal a Vulgatából származó jövevényszó (*angelus*), ami különbözik az emberi küldöttől (*nuntius*), mert az isteni küldöttet jelöli. A görögből átvett, „küldött”, kifejezést a héberből fordították le (*mal'ak* מַלְאָכִים) = küldött, felkent, jelölt, amelyet a (*la'ak* לַאֲכָר =

¹⁰ Gerhard KITTEL: *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*. Band I., W. Kohlhammer Verlag, Stuttgart, 1953. 76.

¹¹ MOLNÁR János: i.m. 212–213.

¹² *Bibliai Fogalmi Szókönyv*. Sylvester Irodalmi és Nyomdai Intézet, Kolozsvár, 1992. 22–23.

küldeni) szóból vettek át, melynek a gyökerei megtalálhatóak az arab, etióp és arám nyelvekben is, és jelentése „természetfölötti küldött”¹³.

A hellenizmus idején fontos szerepet játszott az angyal személye. Kittel szerint, a logosz-teológia szerint kapcsolat van az αγγελος és λογος között, ami Philonál is megjelenik. Philo közel helyezi a héber „mál'ak” (מלאכים) jelentéshez az αγγελος kifejezést, kivonva belőle a júdeai jellemvonásokat. Philo a júdeai angeológiát összekapcsolja a görög hellén démonológiával. Az angyalok és démonok úgy jelennek meg, mint a világmindenség erői és mozgatói.”¹⁴

A „Religion in Geschichte und Gegenwart” című műben olvassuk, hogy az angyalok teológiai jelentése az újszövetségi írások narratív és vizionális részére korlátozódik. Az ApCsel-ben és az evangéliumokban a narratív és a Jelenések könyvében a vizionális. Szoterológiailag az angyaloknak Krisztus mellett nincs jelentőségük.¹⁵

A Bibliai Fogalmi Szókönyv szerint az Újszövetségben az αγγελος főnév 176-szor jelenik meg, és csak három esetben vonatkozik emberre (Lk 7,24; 9,52; Jk 2,25). Az újszövetség általában az Ószövetségi szemléletet veszi át: az angyalok a mennyei világ képviselői, Isten követői. Ahol ők megjelennek, ott Isten világa érintkezik a földivel.”¹⁶

2. Az angyalok eredete

2.1. Az angyalok eredete az Ószövetségben

Az angyalok eredetét illetően nem találunk a Szentírásban határozott tanítást. Az Ószövetség nem beszél az angyalok teremtéséről. Néhány bibliai hely azonban alátámasztja az angyalok teremttségét (1Móz 2,1; Zsolt 148,1–5; Neh 9,6). Az angyalok nem maguktól lettek, és nem voltak öröktől fogva. Őket is Isten teremtette, ahogy mindent és mindenkit. „Te vagy egyedül az Úr! Te teremtetted az eget, az egeknek egeit és minden seregöket, a földet és mindent a mi rajta van, a tengereket minden bennök valókkal együtt; és te adsz életet mindnyájoknak, és az égnek serege előtted borul le.” (Neh 9,6).

Ha az angyalok teremtéséről akarunk beszélni, akkor ezt a teremtést a világ teremtése előttre tehetjük, aminek helyszíne az isteni tér. A teremtésük ideje nincs pontosan meghatározva, de a legvalószínűbb, hogy a menny 1Móz 1,1-ben leírt teremtéssel hozható kapcsolatba. Lehet, hogy Isten közvetlen a menny teremtése után, de még a föld teremtése

¹³ *Theologische Realenzyklopädie*. Band IX., De Gruyter Verlag, Berlin, 1982. 583.

¹⁴ Gerhard KITTEL: i.m. 74.

¹⁵ *Religion in Geschichte und Gegenwart*. Band II., uo. 1281.

¹⁶ *Bibliai Fogalmi Szókönyv*. 23–24.

előtt teremtette őket. A Jób 38,7 úgy szól az Istennek minden fiairól, s azok között valószínűleg az angyalokról is, mint a látható világ létrehozása előtt teremtett valóságokról. A Jób 38,7 szerint az angyalok a teremtés szemtanúi voltak.

Molnár János beszél arról, hogy a vallástörténeti iskola az angyalok eredetének meghatározásánál figyelembe veszi az ugariti leletek anglytudósításait, a kánaáni mítoszokat, a környező népek hitregéit az angyali seregről. Ezek alapján csillagisteneknek vagy pogány isteneknek tekintik az angyalokat, akiket nem lehetett teljesen kiiktatni az emberek hitvilágából. És így, mint köztes lényeket beépítették a mennyei panteonba és a főistennek, Jahvének rendelték alá. Viszont ez a magyarázat helytelen, mivel a Jób 38,7 és Ézs 14,12 nem beszél semmilyen HÉJLÉL (hajnalcsillag) mitológiáról. A Jób 38,7-ben a KÓKÁB BÓKER (reggeli csillag) lehet az Isten fiainak szinonimája, de nem az angyalok ontológiájának magyarázata. Ézs 14,12-ben a HÉJLÉL hajnalcsillagot jelent, de jelent holdat is és ez valószínűleg a babiloni királyról való képes beszéd és nem a bibliai angyalok eredetére utal.¹⁷

Tehát az angyalok nem léteznek öröktől fogva, nem tudjuk, hogy Isten mikor teremtette őket, de ott voltak már a teremtésnél és ujjongtak annak szépségén. (Jób 38,4–7). Ezek szerint az ember teremtése előtt már voltak angyalok, mert a föld alapjainak lefektetésekor „együtt örvendezének a hajnalcsillagok, és Istennek minden fiai vigadoznak” (Jób 38,7).

Az angyalok természetüknél fogva magasabb rendű lények, mint az emberek, ezt mondja a zsoltáríró az emberről: „kevéssel tetted őt (az embert) kisebbé az Istennél” (Zsolt 8,6).

2. 2. Az angyalok eredete az Újszövetségben

Az Újszövetség sem beszél sehol az angyalok eredetéről, természetéről, rangjáról, különböző méltóságáról. A Kol 1,16–17 szerint minden angyal egyszerre teremtett „Mert Ő benne teremtett minden, ami van a mennyekben és a földön, láthatók és láthatatlanok, akár királyi székek, akár uraságok, akár fejedelemségek, akár hatalmasságok, mindenek Ő általa és Ő reá nézve teremtettek. És Ő előbb volt mindennél, és minden Ő benne áll fenn.”

Az angyalok teremtett lények. „Nem alacsonyabb rendű létezésből fejlődtek ki evolúcióval komplex életforma szintjére. Ezt az is alátámasztja, hogy az angyalok nem hoznak létre utódokat (Mt 22,30). Teremtésükkor már angyalok voltak.”¹⁸

¹⁷ MOLNÁR János: i.m. 214.

¹⁸ Charles C. RYRIE: *Teológiai alapismeretek*. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 1996. 159.

Az angyalok nem azonosak a Teremtővel. Mégis külön kategóriát alkotnak például az emberrel összehasonlítva (1Kor 6,3 Zsid 1,14). Mint teremtmények, korlátozott a hatalmuk, tudásuk és tevékenységi körük (1Pt 1,11–12; Jel 7,1). Egyéb felelősséggel felruházott lényekhez hasonlóan az angyalokra is ítélet vár (1Kor 6,3; Mt 25,41).

Mindent Krisztus teremtett (Jn 1,1–2), és természetesen az angyalok is az Ő teremtményei (Kol 1,16). Isten eredetileg az összes angyalt szentnek teremtette. Az Úr azt mondta a teremtett világról (1Móz 1,31), hogy minden „igen jó”, és természetesen Isten nem teremtett bűnt. Isten jó angyalait, akik nem lázadtak fel ellene – még a bűn megjelenése után sem – szentnek nevezzük (Mk 8,38). Ezek a kiválasztott angyalok (1Tim 5,21) szemben a gonosz angyalokkal, akik a Sátán mellé álltak Isten elleni lázadásában (Mt 25,41).

Isten nemcsak szentnek teremtette az angyalokat, hanem szentség vette őket körül, hiszen Teremtőjük abszolút szentség. A Sátán bűnét megelőzően az a légkör, amelyben éltek és szolgáltak, tökéletes volt és a bűn nem szennyezte be azt.

Ryrie szerint is a Biblia kevés bizonyítékot szolgáltat az angyalok eredeti állapotáról, bár annyit tudunk, hogy amikor Isten befejezte teremtő munkáját, kijelentette, hogy minden jó (1Móz 1,31). A Júd 6 szerint eredetileg az összes angyal szent volt. Egyesek közülük kiválasztottak voltak (1Tim 5,21), mások vétkeztek (2Pt 2,4). Feltehetően mindegyikük megmaradhatott volna az eredeti szentség állapotában, akik pedig nem lázadtak fel, örökre megerősítettek szentségükben. Más szóval, akik sikeresen megállták a próbát, örökre szentek maradtak, akik pedig elbuktak, megerősödtek a gonosz, lázadó állapotukban.¹⁹

3. Az angyalok nevei

3. 1. Az angyalok nevei az Ószövetségben

Az angyalok Jahve udvarának tagjai, az ő fennhatósága alatt élnek és szolgálnak. Az Ószövetség angyalnak vagy ELOHIM fiainak (Isten fiainak) nevezi őket.

Az Ószövetségben az angyalok úgy szerepelnek, mint Isten angyalai (1Móz 28,12), Isten fiai, illetve gyermekei (Jób 1,6; 2,1; 38,7; Zsolt 29,1; 89,7), az Úr serege (Józs 5,14) vagy az ég serege (Zak 14,5; Dán 8,13). Az „Isten angyala” úgy jelenik meg, mint az Isten által küldött vezető és megmentő (1Móz 16,7; 22,11; 2Móz 3,2).

A Szentírás három főangyal nevét nyilatkoztatja ki. Mihály, Gábrriel, de ide soroljuk Lucifert (Hélél ben Sáchár) a bukott angyalt, aki a gonosz angyalok vezetőjeként Sátáná lett. A Sátán a héber „szatah” szóból ered, jelentése: Vádoló, Tévelygő, Rágalmazó, Ellenség, Ellenálló. A Szentírás, utalást tesz arra, hogy az angyalok egyharmadát lázadásba vitte. A Hélél ben Sáchár jelentése: Ragyogó, Fénylő, Hajnal fia. Ezt a héber nevet

¹⁹ Charles C. RYRIE: i.m. 164.

(Ézs 14,12) a LXX Héószforosznak, azaz Hajnalcsillagnak fordította és ennek a latin fordítása pedig Lucifer. Mindkét név Fényhordozót jelent. Lucifer lázadása és bukása után új nevet kapott: Sátán, görögül Diabolosz.

Az Ószövetség néhány angyalt név szerint is említ. Különösen fontos szerepet töltenek be az arkangyalok: Mihály (Dán 10,13.2; 12,1) és Gábiel (Dán 8,16; 9).

A Szentírás az „angyal” (gr. αγγελος = hírnök) megnevezést az emberekre is használja. Így pl. a mindennapi emberekre, akik üzeneteket visznek (Jób 1,14), a papokra (Mal 2,7), prófétákra (Ézs 42,19 Mal 3,1). Más helyeken szimbolikus eseményekről, vagy dolgokról mondja, hogy „hírvivők”. Így pl. a felhőoszlopról (2Móz 14,19), a dögvészről (2Sám 24,16–17).

Az angyalok a népek oltalmazói, és Isten trónját is angyalok veszik körül. Az őrangyal vagy kísérő, szolgáló angyal-elképzelés a zsidó hagyományból táplálkozik.

Molnár János az angyalok neveiről a következőket írja:

A Q°DOSIM = szentek, akik Jahve hűségét dicsérik, akiknek gyűlésén Jahve jelen van (Zsolt 89,6.8; Dán 4,14), akikhez a bajba jutott ember kiálthat (Jób 5,1). Ők fogják az ítélet napján kísérni a megjelenő Urat (Zak 14,5; Jón 5,15; Dán 8,13). Tehát az angyalok szentek, mert Jahvéhez tartoznak.

Más megnevezés a B°NÉJ EL°JÓN (Előjön fiai) = magasságos, legmagasabb. Ez Jahve tulajdonneve, az angyalok panteonja felett trónoló Isten. Az angyalok az ő fiai, az ő fennhatósága alatt álló lények (Zsolt 82,6).

ABIRIM = erősek, hatalmasok. A Zsolt 78,25 szerint ezek kenyérével táplálta Isten az embert. Az ABIR főnév az ABIRJA ĀQOB névösszetételben = Jákób erőssége, Isten tulajdonneve (1Móz 49,25; Ézs 1,24; 49,26; 60,16; Zsolt 132,2–4). A 132 Zsoltárt kivéve a név minden előfordulási helyen a háborúval, az ítélettel, a bosszúállással és büntetéssel áll összefüggésben. Az angyalok, mint erősek nemcsak az ítélet tanúi, hanem sokszor végrehajtói is. A kenyér arra utal, hogy az angyalok Jahve minden áldásának az élvezői voltak.

Másik kifejezés a RÁMIM = hatalmasok, magasságosok. Ez általában Jahve jelzője, aki magasságos és hatalmas (Ézs 57,15; Zsolt 136,6). A Jób 21,22-ben viszont az angyalok a magasságosak, akik között Jahve ítéletet tart. A RÁMIM mint angyalnév utal az angyalok mennyei természetére, Jahvéhez való tartozására és lakóhelyére.

A GIBÓRIM = hősök, erősek (Jóel 3,11). A „gibór” szó jelentése: erős, hatalmas, főnévként pedig: harcedzett férfi, vitéz, hős. Az angyalok, mint erős harcosok, részt vesznek a Jósafát völgyi csatában, amikor Jahve ítéletet tart a népek fölött. A Zsolt 103,20 szerint ezek a hősök engedelmes lények Jahve rendelkezéseivel szemben.

A „szövetség angyala” (Mal 3,1) és a MÁL°AK PÁNÁJV = az ő arcának angyala (Ézs 63,9) csak egyszer fordul elő az Ószövetségben. Jahve arcának angyala a szabadító angyal. Az arc utal Jahve személyes jelenlétére, erre utal, az 5Móz 4,37 is, amikor Isten az ő arcának erejével hozta ki népét Egyiptomból. A 2Móz 33,14–15-ben Mózes arra kéri

Jahvét, hogy az ő arca járjon a nép előtt a pusztában. Ez az arc „PÁNEH” Jahve arcát képviseli. Az arc viszonyfogalom, Jahve és a nép kapcsolatát fejezi ki.

Az angyalban Jahve neve van jelen, a SÉM (2Móz 32,21). Az angyal nem azonos Istennel, sem az ő nevével, mert ő Istennek, illetve a névnek hiteles képviselője, a név meghatalmazott képviselője. Ebből megérthetjük, hogy az ószövetségi tudósítások sokszor miért nem tesznek különbséget Jahve és Jahve angyala között. Sok esetben Jahve és az ő angyala egymást helyettesítő felváltó személyek, az arc angyala vagy az Úr angyala Jahve látható és megtapasztalható jelenlétét fejezi ki.”²⁰

Ryrie szerint az „Úr angyala” Krisztus megjelenési formáját jelenti, testet öltését megelőzően. „Az angyal Istenként beszél, Istennel azonosítja magát és isteni előjogokat gyakorol (1Móz 16, 7–12; 21,17–18; 22,11.18; 2Móz 3,2; Bír 2,1–4; 5,23; 6,11–24; 13,3–22; 2Sám 24,16; Zak 1,12; 3,1; 12,8). Azonban Krisztus földre jöttét követően többet nem történik említés erről az angyali lényről.”²¹

Az „előkelő fejedelmek” kifejezés (Dán 10,13) a felsőbbrendű angyalok egy csoportját jelöli, s ez aláhúzza azt a feltevést, hogy az angyalok között rangsor van. Ebből a csoportból Mihály emelkedik ki, mint főangyal, aki Izrael népének védőangyala volt.

Az apokrif Énók könyve Mihályt, Gábrielt, Rafaelt és Urielt nevezi meg, mint a négy legelső angyalt, akik Isten trónja körül állhatnak (Énók 9,1; 40,9). A főangyalok számát hétben állapítja meg (Énók 20,1–7; Tób 12,15). Rafael arkangyal Tóbiás könyvében szerepel, amely nem található meg sem a zsidó, sem a protestáns kánonban.

A Szentírás beszél az „ítélet angyalairól” (1Móz 19), a „mennyei figyelőkről” (Dán 4), akiknek hatalmuk van a világ kormánya és kormányzói felett.

Az arkangyalok (αρχαγγελοι) a zsidó irodalomban a mennyei udvar legfelsőbb osztálya, Isten előtt vannak és szemlélik az ő arcát.

Molnár János könyvéből megtudhatjuk, hogy a Jahvét körülvevő angyaloknak saját nevük van, és szervezetük felépítésében hierarchia van. Erről főleg Dániel könyve beszél. Dániel két angyalnevet jegyzett fel. Az egyik Mihály = kicsoda olyan, mint Isten? (Dán 10,13.21; 12,1) a másik pedig Gábiel = Isten embere (Dán 8,16; 9,21). Mihály Perzsiában a zsidó nép védelmezője, Gábiel az utolsó idők eseményeinek kijelentője. Ő tanítja értelemre Dánielt.

Az angyali hierarchiában fontos szerepet tölt be az „előkelő fejedelem” SZÁR HÁRISONIM = a fő fejedelem vagy az első fejedelem, arkangyal (Dán 10,13.21), továbbá SZÁR HAGGÁDÓL = a nagy fejedelem (Dán 12,1), és a vigyázó angyal (Dán 4,10.14.20) ezek a vigyázó angyalok határoznak a fa, azaz Nabukodonozor kivágattásáról.

²⁰ MOLNÁR János: i.m. 213–214.

²¹ Charles C. RYRIE: i.m. 168.

Az ítélő angyalok Jahve trónja körül ülnek, akiket a Dán 7,10 arámul DIJNÁ-nak nevez. Ezeket az angyalokat nem az eredet, a származás különbözteti meg a többi angyaltól, hanem a szolgálat, amivel Jahve megbízta őket. Az angyalok hierarchiájának kulcsa tehát a kapott és az elvégzett feladat.²²

3. 2. Az angyalok nevei az Újszövetségben

Az Újszövetség csak két esetben nevezi néven az angyalt, Gábrriel és Mihály arkan-gyal esetében.

A Szentírás beszél az angyalok harci szerveződéséről (Jel 12,7), a démoni sáskák feletti királyról (Jel 9,11). Kormányzati beosztásuk szintén rang szerinti osztályozásra és szervezettségre utal (Ef 3,10 – jó angyalok, Ef 6,12 – gonosz lelkek). Kétségtelen, hogy Isten a jó, a Sátán pedig a gonosz angyalokat szervezte meg.

Az angyalok rendjét tekintve beszél „Főangyalról” (régiesen „arkangyal”). Az arkangyal kétszer fordul elő az Újszövetségben (1Thessz 4,16 és Júd 1,9). Így az Újszövetség egyedül Mihályt említi, mint főangyalt.

A Szentírásban sehol máshol nem olvasunk főangyalokról, bár van bizonyíték arra, hogy léteznek egyéb magas rangú angyalok is (Dán 10,13), főangyalról azonban csak egy-ről tudunk. Mikor Pál kijelenti, hogy a gyülekezet elragadtatásánál a főangyal hangja hallatszik majd, nem látja szükségesnek, hogy megnevezze, s ebből is arra következtethetünk, hogy csupán egy főangyal van (1Thessz 4,16).

A Júd 1,9 Mihályra való hivatkozása a Mózes teste fölötti vitában arra enged következtetni, hogy szerepe volt Mózes eltemetésében, hogy önmagában nem volt hatalma arra, hogy a Sátán felett ítéletet mondjon ki, valamint hogy mint teremtmény, még ha hatalmas is, mégis Istennek nagyobb hatalmától függ.

Az Ószövetségben Mihály úgy jelenik meg, mint Izrael védőangyala (Dán 10,21; 12,1), aki Izráelt különösen az elkövetkezendő bajok idején segíti majd. Az Újszövetségben Mihály vezeti az angyali sereget a Sátán és a gonosz ellen (Jel 12,7).

Az „őrzőangyalok” óvnak és vezetnek nemcsak egyeseket (Mt 18,10 ApCsel 12,15), hanem közösségeket is, a népek angyala, aki fellép a népért – Mihály – Izrael védőangyala (Dán 10,13). Isten városának kapuját 12 angyal őrzi (Jel 21,12), ezek Jeruzsálemnek védő és őrző angyalai, akárcsak Izrael törzsének. A hét kisázsiai gyülekezetnek is megvan a maga angyala (Jel 1,20; 2,1.8.12.18; 3,1.7.14).

Ryrie beszél „uralkodókról vagy fejedelmekről”. Pál hét alkalommal használja ezt a kifejezést arra vonatkoztatva, hogy az angyalok – jók és gonoszak – részt vesznek a világegyetem kormányzásában. (Róm 8,38; Ef 1,21; 3,10; 6,12 Kol 1,16; 10,15).

²² MOLNÁR János: i.m. 216.

Szintén Ryrrie beszél „hatalmasságokról vagy erőkről”. Az angyalok és démonok emberfeletti autoritását emeli ki ez a megnevezés a világ dolgaival kapcsolatos tevékenységükben (Ef 1,21; 2,2; 3,10; 6,12; Kol 1,16; 2,10,15; 2Pt 3,22). Az „erők” szó azt a tényt húzza alá, hogy az angyalok és démonok ereje meghaladja az emberét (2Pt 2,11).

A „trónok vagy uralmak” – az angyali fejedelmek méltóságát és tekintélyét emeli ki Isten szervezeti rendjében (Ef 1,21; Kol 1,16; 2Pt 1,10; Júd 8).

Ryrrie szerint az Újszövetségben tehát két angyalnév ismert, Gábiel (Dán 8,10,16) és Mihály (Dán 10,13,21). A Rafael angyalnév a nem kanonikus iratokban, a Tóbiás könyvében jelenik meg.

A Szentírás beszámolóit szerint Gábiel magas rangú angyalnak tűnik, noha nem kapja meg a főangyal megnevezést, mint Mihály. Nevének jelentése „Isten hőse”, feladata pedig Isten fontos üzenetének közvetítése egyes személyeknek (Dán 8,16; 9,21 – Dánielnek, Lk 1,19 – Zakariásnak, Lk 1,26 – Máriának).

Egyes angyalok különleges megbízatásukról kapják elnevezésüket (Jel 14,18 – az angyal, akinek hatalma van a tűz fölött, Jel 16,5 – a vizek angyala, Jel 9,11 – a mélységek angyala, Jel 20,1-2 – a Sátánt megköztöző angyal).

A Jelenések könyvének három ítéletsorozata közül kettőben szerepelnek az ítéletet bejelentő angyalok. Mikor megszólaltatják a trombitákat, megkezdődik az ítélet (Jel 8-9), és az angyalok kiöntik az utolsó hét csapást a földre (Jel 16).

A hét gyülekezet angyalai (Jel 2-3) – a levelek mindegyikének címzettjei a „gyülekezet angyala” és ezek az angyalok a Jel 1,16.20 látomásában a feltámadott Krisztus jobb keze felől állnak. Nem állítható határozottan, vajon ezek „angyali lények” vagy a gyülekezet emberi vezetői. Annak ellenére, hogy az „angyal” szó „üzenethordozót” jelent, emberfeletti lényre is vonatkozhat, vagyis a gyülekezet egyfajta őrangyalára. Az is lehet, hogy egyszerűen az emberi üzenethordozót jelenti, vagyis az egyes gyülekezetek emberi vezetőit (pásztorait) – (lásd Mk 1,2; Lk 9,52 és Jak 2,25).²³

Különösen fontos szerepet töltenek be az arkangyalok: Mihály (Dán 10,13,21; 12,1; Júd 9; Jel 12,7) és Gábiel (Dán 8,16; 9,21; Lk 1,19-26).

Mihály neve öt alkalommal fordul elő a Szentírásban (Dán 10,13; 12,1; Jel 12,7-12). Mihály nevének jelentése: Ki olyan, mint Isten? Az angyalok között kiemelkedő szerepe van Mihálynak, de teljes mértékben Istentől függ, amikor a Sátánnal vitatkozik (Júd 1,9).

Gábiel neve négy alkalommal fordul elő a Szentírásban, nevének jelentése: Isten hőse. Az Újszövetségben ő tájékoztatja Zakariást Keresztelő János születéséről és Máriát Jézus születéséről (Lk 1). Lk 1,11-ben Gábielt az Úr angyalának nevezi.

Kittel szerint az Újszövetségben az arkangyal „αρχαγγελος” felől való érdeklődés nem jelenik meg. Pál csak egyszer említi meg az 1Thessz 4,16-ban a parúzia kapcsán, ahol

²³ Charles C. RYRIE: i.m. 166–168.

az arkangyal nem kísérő jelensége az eszkatológikus Krisztus-jövetelnek, hanem az arkangyal szózata hangzik fel „φωνη αρχαγγελος”.²⁴

„A Mt 18,10 megemlékezik az Isten arcát állandóan szemlélő angyalokról „των μικρον τουτων”, ami Isten mindent átfogó szeretetét írja le, ezért épp olyan fontos az emberi felelősség, akárcsak ezek a „μικροι” kicsinyek²⁵ – mondja Kittel.

A Theologische Realenzyklopadie magyarázatában az „Úr angyala” (αγγελος κυριον) a mátéi és lukácsi előtörténetben Isten akarát és utasítását adja át (Mt 1,20.24; 2,13.19; Lk 1,11.19; 2,9–12) és elmozdítja a követ a sír szájáról (Mt 28,2). Megöli Heródest (ApCsel 12,23), megszabadítja az apostolt a börtönből (ApCsel 5,19; 12,7–11), elősegíti a misszió haladását (ApCsel 8,26), ebben azonos az Isten angyalával „αγγελος του θεου” (ApCsel 10,3; 27,23; Jel 22,6). Majdnem mindig az Isten angyala, illetve az Úr angyala egy szónok, aki bölcsességeket mond, kinyilatkoztatja és magyarázza az üdvösségtörténetet, utasítást és parancsot ad. Ez érvényes sok angyal-jelenésre az Újszövetségben, mindenekelőtt a Jelenések könyvére.²⁶

4. Az angyalok személyleírása

4. 1. Az angyalok személyleírása az Ószövetségben

Az angyalok Isten küldöttei, Isten teremtményei, akik semmiféle megkülönböztetett tiszteletet nem igényelnek, akik erejükre és hatalmukra nézve az embereknél magasabb rendűek.

Az angyalok nem mitikus lények, nem szárnyas, repkedő idealizált arcú félisten-szerű köztes lények. Westermann szerint „Isten e küldötteit nem lehet – valamiféle exegetikai módszerrel – kioldani vagy kiküszöbölni a Bibliából, nem lehet őket elszellemiesíteni, szimbolikussá tenni vagy demitologizálni anélkül, hogy ezzel ne a Biblia egyik lényegi alkotóelemét távolítanánk el.”²⁷

A Szentírás semmilyen elképzelést nem nyújt az angyalokról, és kizár mindenféle róluk szóló „tant”. „A Biblia angyalai egyáltalán nem vallásosak. Szinte sosem, vagy gyakorlatilag sosem kerülnek elő Isten imádásának, az istentiszteletnek, a vallási nyelvnek vagy a teológiai reflexiónak az összefüggéseiben.”²⁸ Az emberek, akik találkoznak Isten követével a Szentírás szerint hétköznapjaikban találkoznak velük. Az angyalok ott és akkor jelennek meg, ahol a magunk elképzelései szerint nem várnánk Isten követeinek feltűnését.

²⁴ Gerhard KITTEL: i.m. 86.

²⁵ Gerhard KITTEL: i.m. 85.

²⁶ Theologische Realenzyklopadie. Band IX. 597.

²⁷ Claus WESTERMANN: i.m. 60.

²⁸ Uo. 61.

Az angyalok az emberek számára láthatatlan szellemi lények. Mégis a Szentírás sok olyan eseményről számol be, amikor kilépnek ebből az elrejtettségből, és megmutatkoznak valamilyen formában (epifánia: megjelenés, felbukkanás).

„Az égi angyalok láthatatlanok, szentek, halhatatlanok, nemtelenek és egyéni nyelvük van. Az embernek az angyalok hallomásban, látomásban, álomban, veszélyes helyzetekben, mint ifjú, fehér ruhában és fénylően jelenik meg, félelmet előidézve”²⁹ – olvassuk a „Religion in Geschichte und Gegenwart” című műben.

A Szentírás szerint az angyalok teremtett, de a jövőt tekintve örökké létező, megsemmisíthetetlen, természetfölötti szellemi lények, akik Istenhez és az emberekhez hasonlóan személyiséggel, vagyis intelligenciával, a beszédre való képességgel, érzelmekkel, akarattal és öntudattal rendelkeznek, akik képesek testben megjelenni a földi szférában, és így részt venni a földi eseményekben.

Méltóságuk nagyobb, mint a felkent királyoké és prófétáké, véghezviszik Isten akaratát, és végrehajtják ítéletét. Nem ismerik a születés, a betegség, a halál vagy elmúlás érzéseit. Rendeltetésük az, hogy megvalósítsák Isten örök célját.

Az angyalok néhány jellemzője: teremtett (Neh 9,6), hatalommal bíró lények (Zsolt 103,20), de korlátozottak, hatalmas erővel rendelkeznek (2Kir 19,35 Zsolt 103,20), képességeikben meghaladják az embereket (1Krón 21), az embereknél nemesebbek, de nem mindenütt jelenlevők (Dán 9,21–23; 10,10–14).

Nagy tudásúak (2Sám 14,20), különleges képességűek, de helyhez kötöttek (Dán 9,21 Dán 10,10–14), megjelenési formájuk emberi alak (1Móz 18,2; 19,5; 28,12 Bir 13,6 1Krón 21,16 Zak 3,1 Dán 8,8).

Az angyalok alázasak (Zsolt 8,4–5), engedelmesek (Zsolt 104,4), megjelenhetnek ebben a világban – olykor dicsőséges testben (Dán 10,5–6; Ézs 6,2), olykor emberi formában (1Móz 18), idő és tér által nem korlátozottak (Ez 8,2.3; 9,1–11 Dán 9,21).

A Szentírás nem említi az angyalok határozott számát, de tény az, hogy nagyon sokan vannak (Dán 7,10). A Szentírás különböző helyeiből arra következtetünk, hogy az angyalok megszámlálhatatlanok. Dániel próféta ezerszer ezer és tízezerszer tízezer menyeyi követet látott. (Dán 7,10).

Az összes angyal egyszerre teremtett, nem keletkeznek újabb angyalok. Az angyalok száma nem csökken, hiszen nincsenek kitéve halálnak vagy bármiféle pusztulásnak.

A Szentírás sem „angyaltiszteletről”, sem „angyaltanról” nem akar tudni. A Bír 13,17–18-ban Manoáh feleségének, aki meddő, angyal hirdeti meg, hogy gyermeke lesz. Manoáh a neve felől érdeklődik a követnek. „Kicsoda a te neved, hogyha majd beteljesedik a te beszéded, tisztességgel illethessünk téged.” Az Úr angyala azonban azt feleli „Miért kérdezősködsz nevem után, mely olyan csodálatos?” E történet is világosan mutatja, hogy tilos az angyalokat imádni.

²⁹ Religion in Geschichte und Gegenwart, Band II., 1281.

Erkölcsei természetükről az Ószövetségben nem találunk tanítást, csupán annyi lát-
szik, hogy Isten erkölcsi tökéletességével nem rendelkeznek, mert Isten még bennük is
talál fogyatkozást (Jób 4,18; 15,15). Szentekként említi ugyan őket, de ez alatt mégsem
érthetjük az Isten tökéletes szentségét, mert a Szentírás szerint az utolsó ítéletkor ők is
megítéltetnek.

Az angyal megjelenésekor, Isten képviselője, s éppen ezért sokszor úgy beszél,
mintha maga az Isten volna (1Móz 16,10; 22,15 1Móz 3,2 1Móz 48,15.16), s mint ilyen
az Ézs 63,9-ben „Isten orcájának Angyala” külön névvel jelölik.

Molnár János írja, hogy az Ószövetség a teremtés előtt létező angyalokat emberi
lényekként mutatja be. A Józ 5,13-ban a kivont kardú angyal, mint férfi, IJS jelenik meg
és nem, mint MAL^oAK. Az Ézs 40,3-ban a próféta szintén férfit lát, akinek a kezében
lenszinór és mérőpálca van. A Dán 10,5-ben a Hiddekel partján megjelenő angyal azonos
a gyolcsruhába öltözött férfival.

Az angyalok külalakja tehát emberi, akárcsak a hangjuk. Az angyalok tudnak be-
szélni. Hangjuk emberi hang, akárcsak a külalakjuk. Az angyal beszél az égből (1Móz
21,17; 22,11.15), a tűzből (2Móz 3,2), megszólal álomban (1Móz 28,12; 31,11), megje-
lenik állatnak és embernek egyaránt (4Móz 22,22.31), eltűnik (Bír 6,21), tűzben felmegy
az égbe (Bír 13,20), létrán le- és feljárnak a mennybe (1Móz 28,12). Az angyal bárhol
megjelenhet, előtte nincs korlát és távolság.³⁰

Az angyalok erősebbek, mint az emberek, de nem teljhatalmúak (Zsolt 103,20),
az embereknél nemesebbek, de nem mindenütt jelenlevők (Dán 9,21–23; 10,10–14).

Az angyalok esznek. Ábrahám ennalóval kínálja a hozzá vendégségbe megjelenő
angyalokat (1Móz 18,8; 19,3). Az angyalok az emberek leányaival szerelmeskednek
(1Móz 6,1–4), és szabad akaratukból kifolyólag ők is képesek a bukásra (Jób 4,18).

Az Ószövetségben a babiloni fogság előtti időben angylantan (angelológia) még
nincs, s néhány helyet leszámítva (1Móz 32,1 Dán 7,10) általában csak egy-egy angyalról
és nem angyalokról van szó.

„Jellemző azonban Izráel népe vallástörténetére nézve, hogy az angyalok szereplése
egyfelől csak a próféták kora előtti időben, főként a páttriárkai korban, másfelől pedig a
prófétaság aláhanyatlása után, a törvényeskedő korban van meg, a Kr. előtti 9–7 száza-
dokban azonban, a prófétaság virágzásakor hiányzik. Ennek magyarázata az, hogy a nagy
próféták ihletett lelkükben hallották felhangzani az isteni kijelentést és nem volt szükség
náluk az angyalok közvetítésére (Ám 3,7).”³¹

Sokkal fontosabbá és bonyolultabbá vált az angyalok szerepe a babiloni fogság alatt
és után, amikor a tökéletes szentségű Istennek a tisztátalan földi világgal, az emberrel való

³⁰ MOLNÁR János: i.m. 214–215.

³¹ *Bibliai Lexikon.* (szerk. CZEGLÉDY Sándor, HAMAR István, D.Dr. KÁLLAY Kálmán), Sylvester Iro-
dalmi és Nyomdai Intézet Kiadása, Budapest, 1931. 57.

közvetlen érintkezését a megváltozott vallásos gondolkodás szétszakította, s ennek következtében a vallásos élet által mégis megkívánt összeköttetés biztosítása végett az angyalok közvetítésére volt szükség. Ezékiel prófétától kezdve azért mindinkább bővül az Ószövetségben az angyalok szerepe, és valószínűleg a perzsa vallás hatása alatt is megindul az angyaltan kialakulása.

Ennek során elkülönülnek az angyalok jó és rossz angyalokra (angelológia, demonológia), (Jób 1,6; 2,1 Zak 3; 5Móz 32,17; Zsolt 106,37; 3Móz 16,6; 10,26). Rangfokozatokat, neveket (Gábrriel, Mihály) nyernek, és munkakörük mindinkább megosztódik (Dán 10,13.20.21; 12,1; Zak 1,8–11; 3,1–7; 6,1–7).

A zsidók közül többen, és a korai egyházatyák is légius vagy lángszerű testet tulajdonítottak az angyaloknak, bár a középkorban tisztán szellemi lényekként tartották őket számon. A Szentírás szerint azonban az angyalok nem olyan lények, akik mindenütt jelen lennének, térbelileg korlátozottak. Időnként emberi lények is látták őket. Mindebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az angyaloknak testtel kell rendelkezniük. Bár Isten szellemi lény, nem mondhatjuk, hogy az angyalok Isten végtelen természetével rendelkeznek, inkább véges szellemi lények.

Az angyalokkal foglalkozó keresztyén diszciplína, az angelológia szerint az angyaloknak nincs nemük, a zsidó hagyomány viszont hímneműeknek tartja őket.

Az angyalok rendszerint férfialakban jelennek meg (habár Zak 5,9-ben női angyalokról van szó), látomásban (Ézs 6,1–8), sajátos megnyilatkozásban (2Kir 6,17), valamint tudatos ébrenléti állapotban is megjelennek (1Móz 19,1–8). A mennyei látomásokban emberfeletti tulajdonságokkal rendelkeznek, s megjelenésük különbözik a humanoid formáktól (Dán 10,5–7).

Tehát az angyalok, amikor láthatóvá válnak, rendszerint emberi alakot öltenek. Így pl. az 1Móz 18-ban Ábrahám három angyali vendéget fogadott, akik először csak egyszerű utazóknak tűntek. Szodomába szintén két angyal ment, akiket látogatóknak néztek. Ahogy már az előzőekben utalást tettünk rá, egy vitatható ige hely van, a Zak 5,9. Ennek kivételével az angyalok mindig férfiként jelennek meg.

A bibliai angyaloknak nincs szárnyuk, miként a keresztyénség által ábrázolt angyaloknak. Isten követének semmi köze nincs ahhoz a szárnyas lényhez, akit a mi fogalmaink angyalként mutatnak be. A lebegő, szárnyas angyalok alakjával először a 4. századi ábrázolásokon találkozunk. Görög és mindenekelőtt keleti elképzelésekre nyúlik vissza, és a művészeti stílus változásaival maga is folyamatosan változik. Ez az angyalelképzelés tehát nem keresztyén sajátosság, hanem évezredek elképzelés, amelyek mindenekelőtt az egyiptomi istenalakokban csapódtak le, de más vallásokban is léteztek.

Jahve angyala olyan mennyei lény, akit Isten meghatározott feladattal bíz meg, feladata annyira fontos, hogy a küldetés teljesítése közben az angyal alakja teljességgel lényegtelenné válik. Tehát általában férfialakban jelennek meg, de ellentétben a kerubokkal

és szeráfokkal szárnyak nélkül. Az angyalokat csak akkor lehet meglátni, ha Isten megnyitja az emberi szemeket (4Móz 22,31). Ezért nem helyes az, ha az emberek az angyallal való találkozáskor az angyal neve iránt érdeklődnek (Bír 13,17).

A Szentírásban az angyalok sohasem jelennek meg aranyos, „pufók csecsemőként”, ahogy ezt a képzőművészeti alkotások ábrázolják. Minden esetben felnőttek. Amikor a Szentírásban az emberek angyalokat láttak, az első reakciónk rendszerint az volt, hogy félve és tisztelettel arcra borultak.

A Dán 9,21 repülő angyalokról beszél. Itt feltételezhetnénk azt, hogy ehhez szárnyra is szükség volt. Ennek ellenére az angyalok szárnyak nélkül is képesek a helyváltoztatásra, mivel a legtöbb angyalokról szóló rész nem beszél szárnyakról.

Érdekes kérdés az angyalok ruházata. Az angyalok ruhájának kérdése nem választható el az emberek ruhájának kérdésétől. Az öltözködés tipikusan emberi jelenség, valami egészen emberléthez tartozó dolog. Isten mennyei lényei, akik körülveszik az ő trónját, a szeráfok, akiket pl. Ézsaiás is látott, valamint a kerubok, akik az Édenkert kapuja előtt állnak, nincsenek felöltözve. Ézs 6,2 azt mondja, hogy két szárnyukkal lábaikat fedték be.

„A ruha Isten követeinek tartozéka, s ebben az esetben csak az lehet az értelme, hogy Isten követét emberileg ábrázolja”³². Isten követeinek ruhája, akik Ábrahámhoz, Gedeonhoz, vagy Sámson szüleihez jöttek, semmilyen feltűnést nem keltettek. Az angyalok bármilyen ruhában jöhetnek, ruházatuk Isten követeinek titkához tartoznak. Westermann szerint „az angyal ruhája része az emberek felé fordulásának. Olyan közel jön hozzánk, hogy e közelség kedvéért ruhát visel – akárcsak egy ember.”³³

4. 2. Az angyalok személyleírása az Újszövetségben

Az angyal mennyei lény, nagyobb a méltósága, mint az emberé. A teremtés hierarchiájában az ember az egész anyagi univerzum, az élettelen világ, a növények és állatok fölött áll, az angyal viszont fölötte áll az embernek is, bár, mint a zsoltár mondja, csak „kevéssel”, hiszen az ember szintén értelemmel és akarattal rendelkező szabad személy.

Lényegüket tekintve az embernél magasabb rendűek (Mt 25,31 Zsid 2,7.9), erősebbek, mint az emberek, de nem teljhatalmúak (2Pt 2,11), öntudatos szellemi képességekkel rendelkezők, de nem mindentudók (Mt 16,27; 25,31; 24,36; 1Pt 1,12) és nem a földi emberek módjára élő valóságok (Mt 22,30).

Az angyalok szolgáló lelkek (Zsid 1,14), halhatatlanok, éppen ezért nem születnek, számuk állandó és hatalmas (Lk 20,36; Jel 5,11; Zsid 12,22), imádatuk nem helyes (Zsid 1,4-6).

Az angyalok nem házasodnak (Lk 20,34-36), szentnek teremtettek (Júd 6), közülük néhányan kiestek a büntelenség állapotából és ezekből egyesek megkötöztek (2Pt

³² Claus WESTERMANN: i.m. 24.

³³ Uo. 25.

2,4), míg másoknak megvan a szabadságuk arra, hogy Isten akarata ellen cselekedjenek. Vannak angyalok, akik fellázdáltak Isten ellen, ezek a bukott angyalok, akiknek büntetése az örök tűz (Mt 25,41; 2Pt 2,4; Júd 6).

Az angyalok személyiséggel felruházott lények. A személyiség egyéni létezését jelent, ezen azt értjük, hogy az angyalok személyesen léteznek, és rendelkeznek a személyiség állapotával és tulajdonságaival. A személyiség legalapvetőbb és leglényegesebb vonásai az értelem, az érzelem és az akarat. Az angyalok tehát személyiségek, mivel rendelkeznek ezzel a hármas tulajdonsággal. Mind a jó, mind a gonosz angyalokra nézve érvényes ez a kijelentés.

A Szentírás, néhány angyalt „választottnak” (1Tim 5,21) vagy „szenteknek” (Mk 8,38) nevez. Eredetileg minden angyal szent volt, Isten jelenlétét élvezve (Mt 18,10).

Mind a jó angyalok, mind a Sátán és a démonok intelligenciájára példák a következő helyek: Mt 8,29; 2Kor 11,3 és 1Pt 1,12. Érzelmeket is kimutatnak (Lk 2,13; Jak 2,19; Jel 12,7), valamint akarataik is van (Lk 8,28–31; 1Tim 2,26; Júd 6). Ezek alapján személynek tekinthetőek.

Az embereknél bár magasabbrendűek, de ők is Isten teremtményei, ők is véges személyiségek, mint az ember. Lakóhelyük az ég, még ha számunkra felfoghatatlan és ismeretlen is ez a hely. Arra a kérdésre, hogy hol van a menny? – a Kol 3,1 meghatározása szerint ott, ahol Krisztus van, aki az angyaloknak is ura (Zsid 1,4–8).

Az angyalok nem kell, hogy láthatóak legyenek (Kol 1,16), amikor azonban láthatóvá válnak, rendszerint emberi alakot öltenek. Tehát megjelenési formájuk emberi alak (Lk 1,11.26; ApCsel 10,3; Jel 19,10; 22,8), gyakran mennyei fénytől körülsugározva (Mt 28,3; Lk 2,9).

Westermann szerint az angyal gyakran egy férfi, aki fehér ruhában jelenik meg (mint Mt 28,3-ban – Jézus feltámadásakor). De sok olyan történet is van, amely arról beszél, hogy akiknek megjelennek, azok nem ismerik fel őket. Tehát ruházatukon semmi különös nincs. De olyanokról is olvasunk, ahol rögtön felismerik angyal mivoltukat. Az ilyen angyal „megjelenik”, a többiek egyszerűen odalépnek az emberhez.³⁴

Az angyalt, a Szentírás egyazon angyaltörténete, egyszer „egy férfinak”, máskor „Istennek” nevezi. Lehet egy vagy több angyal, látható és láthatatlan, megszólalhat az ember közvetlen közelében, vagy beszélhet az égből, az angyaloknak nincs szubsztanciájuk. Szárnyakat az Újszövetség nem tulajdonít nekik (Jel 8,13; 10,1; 14,6; 18,1; 20,1).

Az angyalok a mennyei világ képviselői, Isten követői. Az Újszövetség tiltja az angyalok tiszteletét (Kol 2,18; Jel 19,10). A Jel 1,20-ban is olvasható gyülekezetek angyalai lehetnek földi előljárók, de valóságos angyalok is.

A Szentírás világosan beszél arról, hogy az angyalok egyszerre csak egy helyen lehetnek. Létezésük mindig helyhez kötött. Az angyalok – ha az alkalom úgy kívánja – képesek emberi alakot ölteni. Másképp hogyan lehet, hogy „egyesek – tudtukon kívül –

³⁴ Uo. 22–23.

angyalokat vendégeltek meg”? (Zsid 13,2). Más esetben viszont vakító fehérben és ragyogó dicsőségben jelennek meg (Mt 28,2–4).

Néha egy angyal különleges képességekkel rendelkező emberként jelenik meg. Az angyal, aki elgördítette a követ Krisztus sírja elől, ragyogó fényt sugárzott (Mt 28,3 Lk 24,4). A Jel 4,6–8 különleges teremtményeket ír le, akik lehetnek akár angyalok is.

Kittel mondja, hogy az Újszövetség átveszi az ószövetségi angyal-elképzelést, azt, hogy az isteni világ küldöttjei férfiak. Ők a másik világot képviselik, a Zsid 12,22; a Gal 14,14, illetve az 1Tim 5,21 szerint.³⁵

Az angyalokról tehát nem kapunk részletes tanítást, személyük a teológia történetben is ritkán képezte vizsgálódás tárgyát. Az ok abban keresendő, hogy bár fontos lényekről van szó, de teremtményekről, akik különleges képességekkel bírnak, halhatatlannak, nem egyenlők az emberekkel.

Kétségtelen, hogy tudásuk – teremtettségük következtében – korlátozott. Az angyalok nem rendelkeznek Isten mindentudásával (Mt 24,36), ennek ellenére úgy tűnik, hogy tudásuk meghaladja az emberét. Charles C. Ryrie azt írja, hogy ennek három oka lehet: 1. Az angyalokat Isten magasabb rendű lényeknek teremtette, ezért alapjában véve nagyobb tudással ruházta fel. 2. Az angyalok alaposabban és behatóbban tanulmányozzák a Bibliát, ezért nagyobb tudást nyernek belőle (Jk 2,19; Jel 12,12). 3. Az angyalok az emberi tevékenység hosszas megfigyelése útján is növelik ismeretüket. Az emberektől eltérően nem szükséges a múltat tanulmányozniuk, hiszen átértékelték.

Bár akarattal rendelkező lények, egyéb teremtményekhez hasonlóan Isten akaratának vannak alárendelve. A jó angyalokat Isten a hívők megsegítésére küldi (Zsid 1,14). Az angyalok személy volta azt is jelenti, hogy nem csupán az elvont jó és gonosz megszemélyesítői, mint azt némelyek állítják. Ide tartozik a Sátán is, aki szintén személy, nem pedig az ember kollektív elképzelése a gonoszról.³⁶

A Bibliai Lexikon szerint az angyaltan továbbfejlődését a zsidó vallásos irodalomnak, a Biblián kívüli termékeiben (apokrifus, pszeudepigráf irodalom) találjuk meg, főként Énók, Tóbiás, 2Ezsdrás és 2Makkabeus könyveiben, amelyekben a rossz angyalok bukott angyalokká válnak. A jó angyalok között a főangyalok (arkangyalok) száma hétre szaporodik (Tób 12,15) és hivatásuk Izráel népének és a kegyeseknek a Sátán és angyalai ellen való védelmezésében és az Isten országa eljövételét akadályozó ördögi hatalmak leküzdésében nyilatkozik meg.

Így jött át az angelológia és a demonológia az Újszövetségbe, de az apokrifus és a pszeudepigráf iratok szertelenségei nélkül (Mt 26 53; Luk 2,9–14; Zsid 12,22; Jel 5,11; Mt 2,13; 4,11; 18,1; Lk 22,43; ApCsel 5,19; 8,26; 12,7; Lk 16,22; Kol 2,10; Ef 1,21; 3,10; 1Kor 15,24; Jel 14,18; 16,5; 12,7–9; 19,11–21 Mt 16,27; 13,41; 25,31; 1Thessz 4,16; 2Thessz 1,7; Mt 25,41; Jel 12,7).³⁷

³⁵ Gerhard KITTEL: i.m. 82.

³⁶ Charles C. RYRIE: i.m. 160-161.

³⁷ *Bibliai Lexikon*. 57.

Az angyalok akadály nélkül jönnek és mennek. Megjelennek és eltűnnek. Amikor az emberekkel érintkeznek, emberi testben mutatkoznak meg, férfiakként jelennek meg.

Az angyalok megjelenhetnek mindenhol, de ők mennyei lények, és otthonuk a menny (Mt 16,27; 18,10; Lk 15,10; 2Thessz 1,7; Zsid 12,22; Jel 10,1; 15,1; 18,1).

A Szentírás tájékoztat a mennyei lények számáról, hatalmáról és dicsőségéről, Isten kormányzatával való kapcsolatukról, valamint a megváltás munkájához való viszonyukról. „És látám, és hallám a királyiszek, a lelkes állatok, és Vének körül sok angyalnak szavát, és az ő számuk tízezerszer tízezer és ezerszer ezer” (Jel 5,11).

Hogy hányan vannak, arra nincs pontos adat a Szentírásban, csak következtetni tudunk, hogy nagyon sokan vannak. Nem is egyenként vannak számon tartva, hanem seregenként: „Avagy azt gondolod-é, hogy nem kérhetném most az én Atyámat, hogy adjon ide mellém többet tizenkét sereg angyalnál?” (Mt 26,53). Mivel az angyalok nem halandó lények, kezdettől fogva vannak, és a számuk nem csökken.

Az angyalok száma olyan hatalmas, hogy lehetetlen pontosan meghatározni. Ez a jelentése a „miriád” kifejezésnek, mellyel a Zsid 12,22 vagy a Jel 5,11 az angyalok számát jelzi. Ez az utóbbi idézet a „miriád miriád”-járól ír, az új protestáns fordításban „tízezerszer tízezer és ezerszer ezer” szerepel. Számuk nem nő, sem nem csökken.

Ryrie szerint az angyalok száma állandó volt és marad. Jézus tanítása szerint nem szaporodnak (Mt 22,30), nem halnak meg (Lk 20,36). A gonosz angyalokra azonban büntetés vár, Isten kiveti őket (Mt 25,41; Lk 8,31).

Az angyalok az embereknél magasabb rendű lények. A Zsidókhöz írt levél szerzője szerint Jézus testté létével kevés időre az angyaloknál alacsonyabb rendűvé lett (Zsid 2,7–9). Az angyalok az ún. emberfeletti lények (elohim) osztályát alkotják, akik az embernél természetszerűleg hatalmasabbak és az emberrel ellentétben halhatatlanok.”³⁸

Az angyalok nem megdicsőült emberi teremtmények. A Zsid 12,22–23 két csoportot említ, hogy amikor a mennyei Jeruzsálembe érünk „angyalok ezreivel” és a „tökéletes igazak lelkeivel” fogunk találkozni. Az angyalok és az emberek nem egy közös ős lezármazottai (Lk 20,34–36).

Az angyalok tudása korlátozott (Mt 24,36; Mk 13,32). Nem tudják, mikor jön el az Úr, s azt sem tudják, hogy az Úr mikor állítja fel Izrael számára az országot. A mennyei angyalok semmi esetre sem mindentudóak (Mt 24,36; Mk 13,32), másfelől nemcsak az arkangyalok, hanem a „kicsik” őrzőangyalai is szemlélik Isten arcát (Mt 18,10). A Kol 1,16 szerint az angyalok is teremtmények, mint az emberek és nekik is szükségük van a Krisztus vére általi kiengesztelődésre.

Az angyaloknak Istennel egyenlő tiszteletét szigorúan tiltja az Ószövetség és az Újszövetség (5Móz 6,13; Bir 13,16; Mt 4,10; Kol 2,18; Jel 19,10; 22,8), és a második niceai zsinat is (Kr.u. 787) megtiltotta az angyalok imádását (latreia) és azoknak csak tiszteletét (duleia) engedte meg. Ennek folytán a nem protestáns keresztyénségben ma is

³⁸ Charles C. RYRIE: i.m. 163.

megvan az angyalok tisztelete és segítségül hívása, az evangéliumi protestáns keresztyén-ség azonban mindkettőt mellőzte.

A Jelenések könyvében is találkozunk az angyaltisztelet elhárításával. János, akit megragadtak a látomások, le akar borulni az angyal előtt: „És leborulék annak lábai előtt, hogy imádjam őt, de monda nékem: Meglásd, ne tedd, szolgatársad vagyok neked és a te atyádfiainak, akiknél a Jézus bizonyágtétele van, Istent imádd, mert a Jézus bizonyágtétele a próféta-ság lelke” (Jel 19,10).

„Az angyalokról szóló történetek azt mutatják, hogy nem vagyunk képesek szavakba foglalni és beleilleszteni Istennel kapcsolatos gondolatainkba mindent, amit Isten tesz, azt mutatják, hogy Isten imádásának, az istentiszteletnek szabadon kell hagynia egy olyan teret, ahol megszűnik az imádás és a tisztelet, ahol mindezek tilossá válnak számunkra.”³⁹

Összegzőképpen elmondható, hogy az angyalok a teremtett lények külön kategóriáját alkotják. Az istenséghez hasonlóan és az emberektől eltérően nem hálnak meg. Az istenséghez hasonlóan felette állnak az embernek, bár nem mindenható lények, mint Isten (2Pt 2,11). Istenhez és az emberhez hasonlóan személyiségük van. Istenhez hasonlóan szellemi lények, noha nem mindenütt jelenvalók, mint Isten. Az angyalok nem szaporodnak, mint az ember (Mt 22,30), az ember az angyaloknál kevésbé alacsonyabb kategóriába tartozó lény. Ennek ellenére feltámadt és megdicsőült testében az ember angyalokat fog ítélni (1Kor 6,3).

Felhasznált irodalom

- Bibliai Fogalmi Szókönyv* (szerk. Kozma Zsolt). Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár, 1992.
- Bibliai Lexikon* (szerk. Czeglédy Sándor, Hamar István, D.Dr. Kállay Kálmán). Sylvester Irodalmi és Nyomdai Intézet Kiadása, Budapest, 1931.
- Charles C. RYRIE: *Teológiai alapismeretek*. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 1996.
- Claus WESTERMANN: *Isten angyalainak nincs szárnyuk*. Kálvin János Kiadó, Budapest, 2000.
- Dr. TÖRÖK István: *Dogmatika*. Free University Press, Amsterdam, 1985.
- Gerhard KITTEL: *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*. Band I., W. Kohlhammer Verlag, Stuttgart, 1953.
- MOLNÁR János: *Zakariás próféta könyvének magyarázata*. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár, 1998.
- Religion in Geschichte und Gegenwart*. Band II., Mahr Siebeck Verlag, Tübingen, 1999.
- Theologische Realenzyklopadie*. Band IX, De Gruyter Verlag, Berlin, 1982.

³⁹ Claus WESTERMANN: i.m. 67.